SVETOVNI DAN VARNOSTI HRANE 2023

WORLD FOOD SAFETY DAY 2023

5. konferenca ob svetovnem dnevu varnosti hrane 2023

5th Conference On World Food Safety Day 2023

Varnost hrane v Sloveniji – kako in koliko smo napredovali v zadnjih desetletjih?

Nadja Škrk

Ljubljana, 7. junij 2023

Za javnost/For public dissemination

Uvod

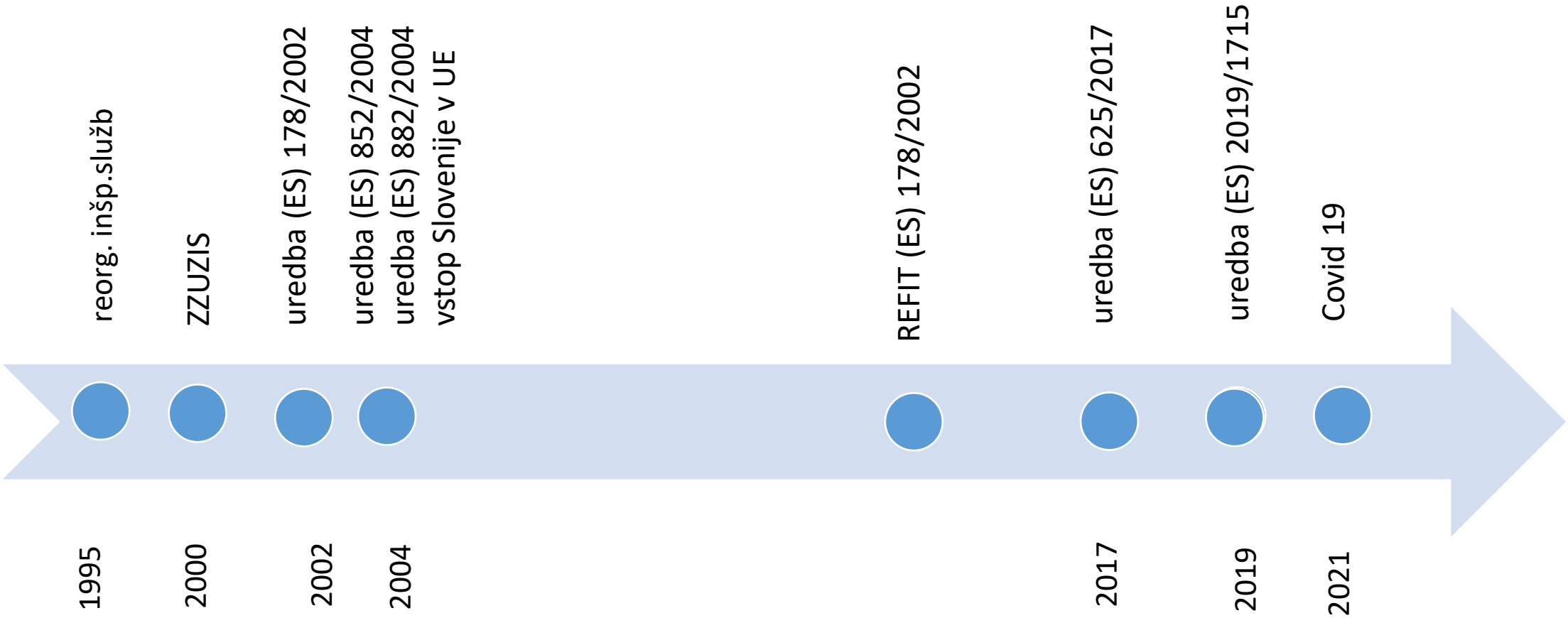
Kdaj je varna hrana?

- ni škodljiva za zdravje potrošnikov (KE, FI, BIO dejavniki tveganja, označbe),
- ni neprimerna za prehrano (vzbujanje odpora pri potrošnikih).

Kakšno je stanje v Sloveniji?

Mejniki-I

reorg. inšp.služb
ZZUZIS
uredba (ES) 178/2002
uredba (ES) 852/2004
uredba (ES) 882/2004
vstop Slovenije v UE
REFIT (ES) 178/2002
uredba (ES) 625/2017
uredba (ES) 2019/1715
Covid 19
1995
2000
2002
2004
2017
2019
2021

Mejniki-II

Leto 1995→ reorganizacija inšpekcijskih služb: združitev občinskih inšpektorjev z republiškimi → boljša organizacija in koordinacija dela

Leto 2000→ sprejem Zakona o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (ZZUZIS)

- prenos odgovornosti za varnost živil na zavezance;

→preklic obdobnih zdravniških pregledov, usposabljanja higienskega minimuma

Črevesne nalezljive bolezni & umiki/odpoklici

Prijavljene črevesne nalezljive bolezni

povročitelj/incidenca na 100.000 preb.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
salmonele	75,8	67,2	54	30,6	17	19,5	19,5	14,2	32,4	18,6	13,9	12,5	12,2	20,4	8,4	7,7
šigele	2,1	1,9	2,2	2,1	1,5	1	1,4	0,5	0,9	1,6	0,8	0,8	1,3	1,2	0,7	0,9
E.coli	6	5,9	5,6	7,7	6,8	10,5	10,3	8,7	8	7,1	7,8	9,8	11,6	13,8	8,2	13,1
kampilobaktri	47,1	53,7	44	45,1	48,7	48	45,2	48,4	54,3	60,5	76,1	66	59,9	60,7	45,1	51,5
Y.enterocolitica	4	1,6	1,5	1,3	0,8	0,8	1,1	1,3	0,9	0,5	1,5	0,9	1,6	1,3	1,2	2,3
Listeria											0,7	0,6	0,5	1	1,2	0,9
hepatitis A	0,5	0,8	0,8	0,6	0,4	0,6	0,6	1,1	0,5	0,2	0,7,	1,7	0,8	0,6	0,2	0,5

vir: letna poročila NIJZ (Epidemiološko spremljanje nalezljivih bolezni v Sloveniji v posameznem letu)

Objave umikov/ odpoklicev zaradi mikrobioloških dejavnikov tveganja

št.umikov /odpoklicev v SI	2019	2020	2021	2022
mikrobiološki dejavniki tveganja	24	32	24	45

vir: spletne strani UVHVVR (Objave za potrošnike)

Mejniki-III

Leto 2002→ sprejem uredbe (ES) št.178/2002

- določitev ciljev: varnost živil in zaščita potrošnikov
- definicija varnosti živil
- opredelitev odgovornosti za nosilce dejavnost in uradni nadzor
- sledljivost, umik/odpoklic
- medsebojno obveščanje o nevarnih živilih in krmi preko RASFF sistema
- ustanovitev EFSA-e

Leto 2004→ vstop Slovenije v EU → prevzem pravnega reda EU na področju varnosti živil

→ uredba (ES) št.852/2004 o higieni živil (registracija, notranji nadzor)

→ uredba (ES) št.882/2004 o uradnem nadzoru (opredelitev pravil delovanja in zahtev za inšpekcijske službe-redni pregledi na podlagi tveganja)

Mejniki-IV

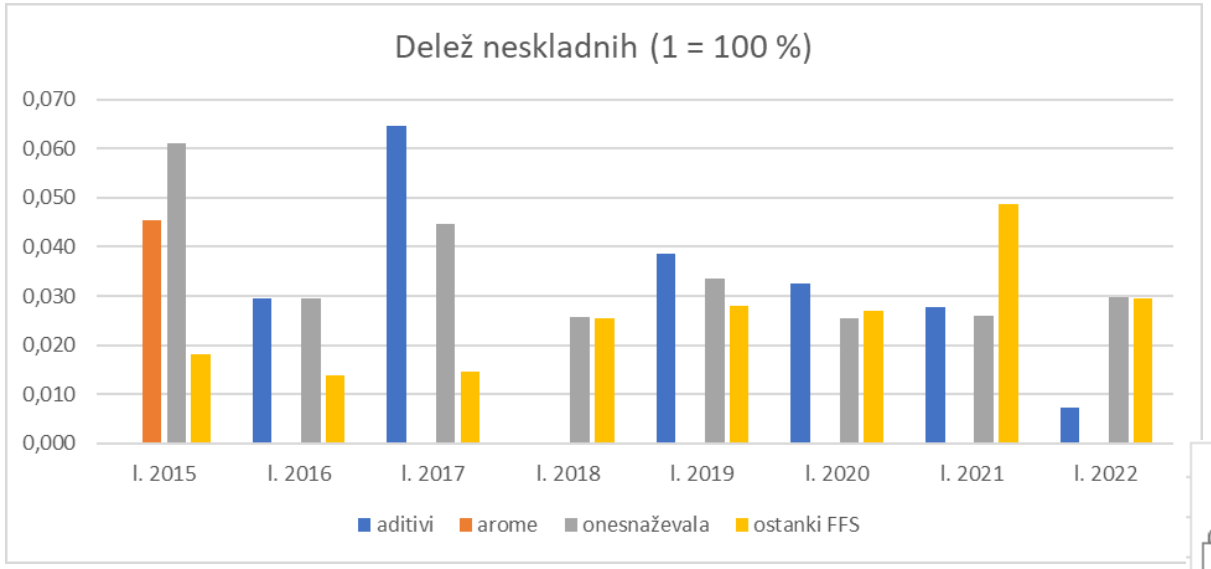
Leto 2014 → Komisija sproži postopek revizije uredbe (ES) št.178/2002

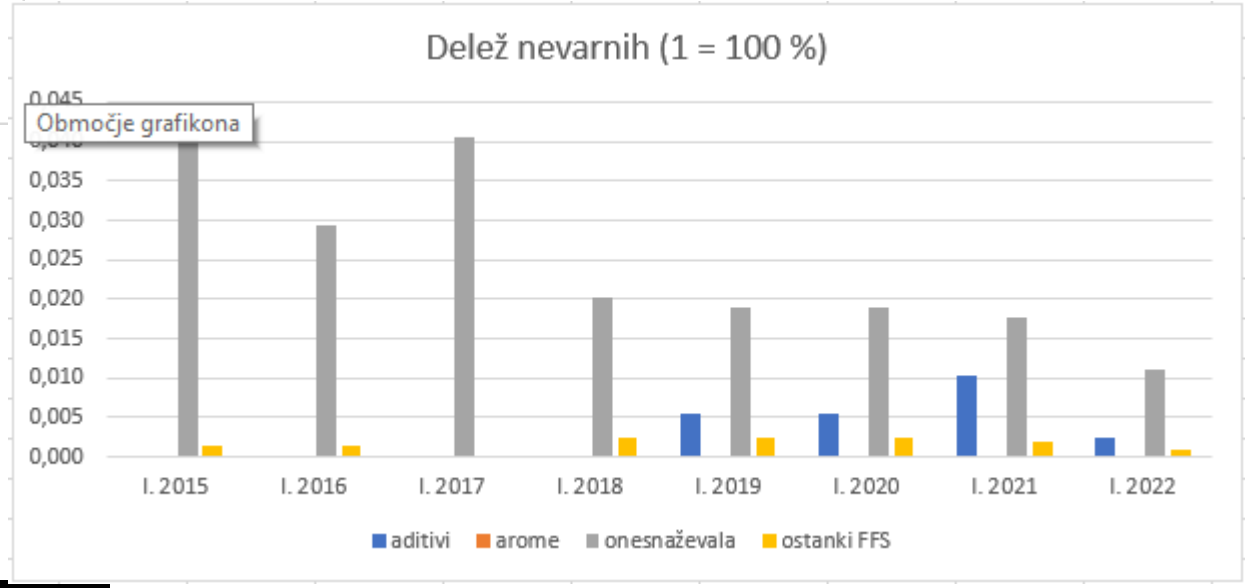
Leto 2017→ uredba (ES) št.625/2017 o uradnem nadzoru → upoštevanje pojava goljufivih praks pri načrtovanju nadzora, postavitev zahtev za uradne laboratorije

Leto 2019→ uredba (ES) 2019/1715 o pravilih za delovanje sistema upravljanja informacij za uradni nadzor in njegovih sistemskih komponent (IMSOC)

Leto 2021 → epidemija Covid-19 → porast spletne prodaje, ustanovitve novih podjetij

Rezultati vzorčenja - kemijska varnost

št. vzorcev

parameter/leto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
aditivi	141	136	170	154	181	185	289	420
arome	22	23	24	24	25	25	25	40
onesnaževala	721	715	716	740	625	788	735	639
ostanki FFS	774	725	894	825	855	852	1008	980

Rezultati vzorčenja- zavajanje, goljufije

OLJČNO OLJE 2021

Zap. št.	Blagovna znamka	Deklarirana kategorija	Dodatna oznaka	Poreklo (izvor):	Kemija	Senzorika	Deklaracija
1	MONINI Classico	edoo	/	Evropska unija	skladno	skladno	skladno
2	OLITALIA	edoo	halal	Evropska unija	neskladno	neskladno	neskladno
3	CAUVIN	edoo	PME+	Španija	skladno	skladno	neskladno
4	CARAPELLI	edoo	bio	Evropska unija	skladno	neskladno	neskladno
5	ZVEZDA	edoo	/	Španija	skladno	skladno	skladno
6	SPAR NATUR PUR	edoo	bio eko	Španija	skladno	skladno	skladno
7	BASSO	edoo	/	Evropska unija	neskladno	skladno	skladno
8	FILIPPO BERIO	edoo	/	Evropska unija	skladno	neskladno	neskladno
9	Brachia	edoo	/	Hrvaška	skladno	neskladno	neskladno
10	IL RUSTICO	edoo	/	Evropska unija	skladno	neskladno	neskladno
11	Mate	edoo	bio, eko	Hrvaška	skladno	skladno	neskladno
12	Morettini	edoo	/	Italija	skladno	neskladno	neskladno
13	Tuš	edoo	/	Španija	skladno	skladno	skladno
14	Clemente	edoo	/	Evropska unija	skladno	skladno	neskladno
15	TERRA DELYSSA	edoo	bio	Tunizija	skladno	neskladno	skladno
16	FRANTOIO LA ROCCA	edoo	/	Evropska unija	skladno	neskladno	skladno, z manjšimi napakami
17	PRIMADONNA	edoo	/	Evropska unija	skladno	neskladno	skladno, z manjšimi napakami
18	NATUR aktiv	edoo	bio, proizvedeno brez genskih tehnik	Grčija	skladno	neskladno	neskladno
19	BUON FRUTTO	edoo		Italija	skladno	neskladno	neskladno
20	Tavola Viva	edoo	/	Evropska unija	skladno	skladno	neskladno
21	MEDITERRANEO - BREZZA ESTIVA	edoo	/	Španija	skladno	skladno	neskladno
22	SPERONI	edoo	/	Evropska unija	skladno	neskladno	skladno
23	FARCHIONI	edoo	QAS (Qualità Ambiente Sicurezza)	Evropska unija	skladno	skladno	neskladno
24	BUFO ORGANIC	edoo	bio, organic	EU	skladno	neskladno	neskladno
25	BORGES	edoo	/	EU in izven EU	skladno	neskladno	skladno
26	OLITALIA	edoo	/	Evropska unija	skladno	neskladno	neskladno
27	NATUR AKTIV	edoo	bio, proizvedeno brez genskih tehnik	Grčija	skladno	neskladno	neskladno
28	DM BIO	edoo	bio	EU	skladno	neskladno	neskladno
29	Vesù	edoo	/	EU	skladno	neskladno	neskladno
30	IL RUSTICO	edoo	/	EU	skladno	skladno	neskladno

OLJČNO OLJE 2020

Blagovna znamka	deklarirana kategorija	dodatna oznaka	poreklo (izvor):	skladnost	pon. ocena
VINAKOPER	edoo		Slovenija	edoo	
Fanca	edoo		Slovenija	doo	
Podere del Conte - Val di Mazara ZOP, Regione Sicilia	edoo		Italija	edoo	
FRANTOIO LA ROCCA	edoo		Evropska unija	edoo	
TUŠ	edoo		Španija	edoo	
TUŠ	edoo		Evropska unija	edoo	
teta Ana	edoo		EU/Španija	doo	
MONINI Classico	edoo		Evropska unija	doo	doo
ZVEZDA	edoo		Španija	doo	doo
GEA - Avantgarde	edoo		Grčija	edoo	
Lyrakis Family Classic, sorta koroneiki	edoo		Grčija	doo	doo
Denoree	edoo	BIO	EU/izven EU	edoo	
Ricorvo	edoo	EKO, ZOP Slovenska Istra	Slovenija	edoo	
SPAR PREMIUM	edoo	BIO, ZOP Slovenska Istra	Slovenija	edoo	
LISJAK cuvée	edoo		Slovenija	edoo	
Rocchi Classico	edoo		Evropska unija	edoo	
CASTELLO	edoo		Evropska unija	doo	
PRIMADONNA	edoo		Španija	doo	
NATUR aktiv	edoo	BIO	Grčija	doo	
COPPINI, Classico	edoo		Evropska unija	doo	doo
El Nostrà	edoo		Italija	edoo	
Morettini	edoo		Italija	edoo	
Brachia	edoo		Hrvaška	Lampante	
Victoria	edoo		Evropska unija	Lampante	lampante
LÉA NATURE, Jardin BIO	edoo	BIO	EU in izven EU	edoo	
Amato, CLASSICO	edoo		Evropska unija	edoo	
OL ISTRIA	edoo	ZOP ISTRA	Hrvaška	edoo	
FRATELLI MANTOVA	edoo	v spreju	Italija	doo	

Koordinirani nadzori EU:
- **preverjanje deklariranih ribjih vrst**
- **preverjanje prisotnosti konjskega mesa**
- **preverjanje vrst kave (Robusta: Arabica)**
- **preverjanje pristnosti začimb**

OPSON:
- **preverjanje alkoholnih pijač**

MED

leto	Št. vzorcev	skladni	neskladni
2017	19	18	1
2018	18*	14	4
2020	20	17	3
2021	20	16	4
2022	17	13	4**
	94	78	16

* + 18 vzorcev vzorčenih za Europol Opson VII, 4 potvorjeni

** 4 potvorjeni

Izmenjava informacij preko EU sistemov

Št.objavljenih notifikacij	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RASFF	27	82	61	47	76	73	56	45	43	34	30	39	32	31	26	47	40	80	50
AAC														3	10	9	18	27	17
FF																2	2	0	4

Splošno stanje

✓

posledica izvajanja zakonodaje, ki zahteva stalno spremljanje stanja in prilagajanje notranjega in uradnega nadzora, izmenjave podatkov preko različnih EU sistemov, razvoja analitskih metod, ocenjevanja tveganj

vzpostavljeno je bilo sprotno obveščanje o bistvenih ugotovitvah nadzora

možnost izboljšav: IT, boljša analitska podpora (goljufive prakse), kadrovski viri

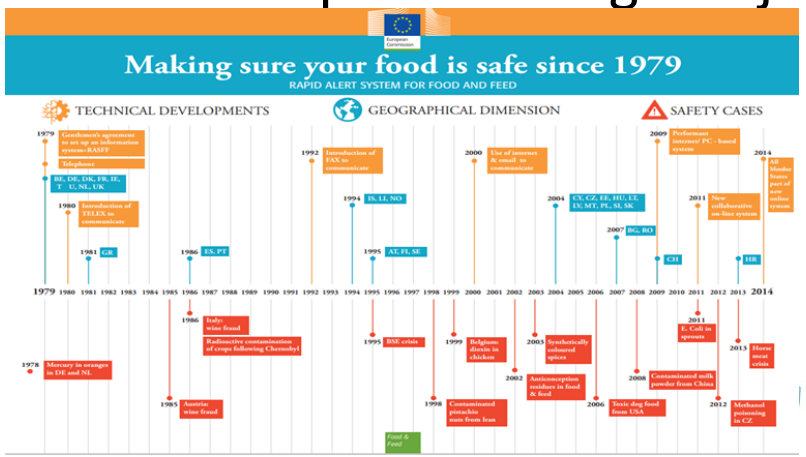
Zbiranje in izmenjava podatkov

Države članice EU smo po zaključku leta dolžne posredovati ugotovitve nadzora v predpisane podatkovne baze (EFSA, AROC)

O neskladnostih oz. rizičnih proizvodih se sproti obveščamo preko različnih sistemov obveščanja (RASFF, AAC, FF)

Ves čas poteka nadgradnja sistemov, k temu prispevale tudi številne afere na nivoju EU, EFSA stalno izdeluje poročila, ocene tveganja

https://food.ec.europa.eu/system/files/2016-10/rasff_timeline.pdf

Kaj s podatki?

pomoč UI

Povečan obseg in kompleksnost živilske verige

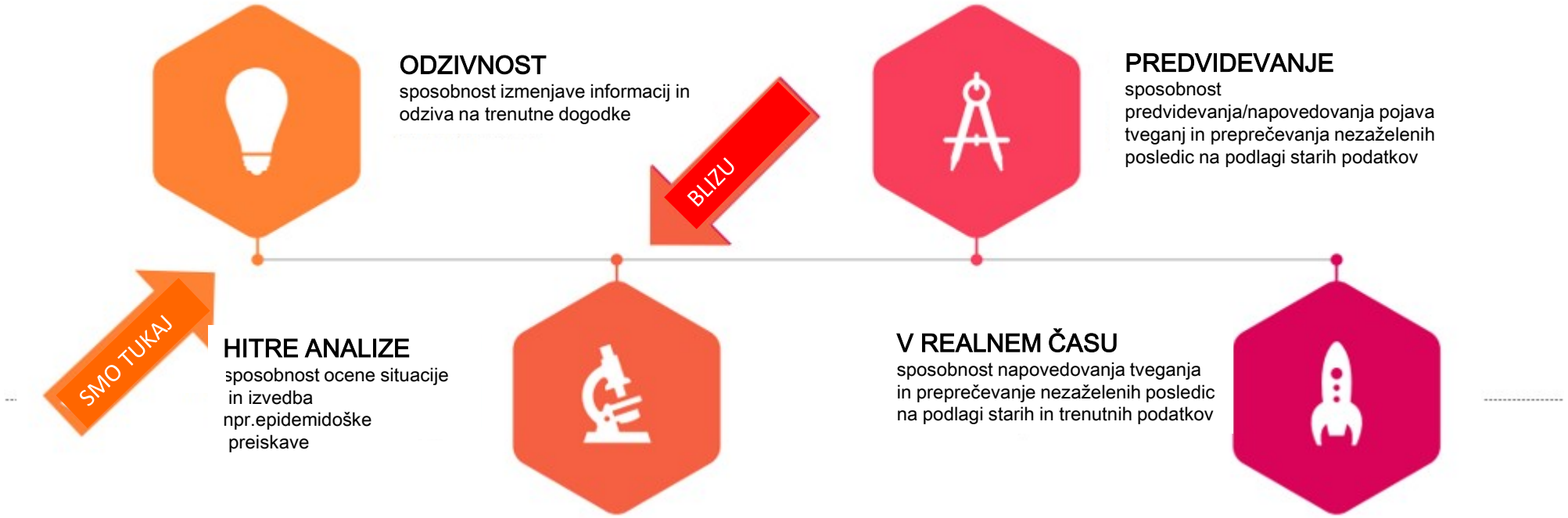

Povečana količina razpoložljivih podatkov za analize

Boljše odločanje na podlagi dokazil?

Prihodnost?

ODZIVNOST
sposobnost izmenjave informacij in odziva na trenutne dogodke
BLIZU
PREDVIDEVANJE
sposobnost predvidevanja/napovedovanja pojava tveganj in preprečevanja nezaželenih posledic na podlagi starih podatkov
SMO TUKAJ
HITRE ANALIZE
sposobnost ocene situacije in izvedba npr.epidemidoške preiskave
V REALNEM ČASU
sposobnost napovedovanja tveganja in preprečevanje nezaželenih posledic na podlagi starih in trenutnih podatkov

Zakaj pomembno?

- Podnebne spremembe
- Onesnaževanje okolja
- Goljufive prakse
- Globalnost trgovine
- Spremembe zakonodaje

  - zmanjšanje odpadne embalaže
  - fitofarmacevtska sredstva

Zaključek/sklep

- 100 % varnosti živil ni mogoče zagotoviti;
- rezultati kažejo stabilno stanje
- potrebno zagotoviti zadostna kadrovska in finančna sredstva za izvajanje uradnega nadzora v skladu z zahtevami zakonodaje:

  → vzpostavitev ustrezne IT podpore;

  →analizo podatkov iz različnih virov;

  →razvijanje potrebnih analitskih metod s strani referenčnih laboratorijev;

  →planiranje rednih pregledov pri nosilcih živilske dejavnosti glede na rezultat ocene tveganja (varnost IN goljufive prakse);
- ! prenos informacij na nosilce živilske dejavnosti; ustrezna usposabljanja
- ozaveščanje potrošnikov o tveganjih povezanih z nakupom preko spleta

Zahvala

Nacionalni inštitut za javno zdravje

Trubarjeva cesta 2, Ljubljana

Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano

Prvomajska ulica 1

Nacionalni veterinarski inštitut

Gerbičeva ulica 60, Ljubljana

Kolegom UVHVVR